

Valget mellom kongen og folket

Skarp og karakteristisk episode i 1940

Nedenstående karakteristiske episode må være et funn for våre unge historiske forskere?

Fra redaktør Herman Smitt *Ingebretsen* mottok Aftenposten følgende som ble trykt i morgenr. 4. oktober 1945, side 3, spalte 1:

«Jeg er blitt gjort oppmerksom på at det er blitt brukt i pressen et feilaktig referat av min fremstilling av en bestemt episode under juni-forhandlingene 1940.

Det jeg fortalte om episoden var følgende: Den dagen en eller annen (!!!) hadde funnet på at man skulle henvende seg til Kongen og be ham selv trekke seg tilbake, spurte Magnus Nilssen, som ledet forhandlingene, om partiene ville gi en sånn henvendelse sin tilslutning.

Arbeiderpartiet svarte da ja, Venstre svarte ja og Bærøe svarte på Høyres vegne nei.

Der ble da en fullstendig polsk riksdag og Alfred Madsen sprang opp og sa: «Det var det jeg visste. Når Høyre får valget mellom folket og Kongen, så velger de Kongen.»

Såvidt herr Smitt Ingebretsens gjengivelse. Ga Alfred Madsens uttalelse eventuelt av?

dengang deltes av majoriteten av de tilstedeværende? Jeg bare spør.

Det psykologisk mest interessante er dog dette: Hvilke skrekkeligheter hadde Arbeiderpartiet beskyldt Høyre for i denne forbindelse, siden forfatteren (?) av det skjønne Fellesprogrammet i 1945, herr Smitt Ingebretsen, kunne gå til et slikt skarpt angrep på sine daværende brødre i ånden? Enighet strakte sig jo ikke lenger enn til valget av nasjonal syndebukk!

Alexander Lange.

Menneskejakten i Øst-Tyskland

Røde Hilde dømmer på løpende bånd Men det gjærer

De tyske opprørsledere som flyktet til Vestberlin, har dannet en 17. junikomite og har sendt ut et opprop til hele verden.

Kommunistene i Østtyskland føler seg nå sterke igjen og den under Wollweber re-

organiserte sikkerhetstjeneste har nå begynt å arrestere de arbeidere som deltok i protestaksjonene og sitte-stillestreiken. Til nå er mer enn 6 000 av dem tatt. De store industrier finkjemmes og menneskejakten synes nå å nærme seg kulminasjonen. De fengsledes pårørende får ingen understøttelse og ingen våger å ta dem i sin tjeneste — (akkurat slik som vi opplevet det i de første gale år etter 1945). Familiene er avhengig av hva man i hemmelighet kan stikke til dem. Flyktningestrømmen til Vestberlin vokser etterat jernbanebilletsalget er be-

(Forts. s. 8)

Waldschmidt er fri

Utallige nordmenn kjenner den store tyske billedhugger, professor *Arnold Waldschmidt* — helt fra begynnelsen av tredveårene da denne forhenværende norske seilskutematros kjøpte øy og grunn i Portør for å bo her hver sommer, og inntil sommeren 1944 da Terboven fikk Himmler til telegrafisk å utvise ham fra Norge. Ingen tysker har vært så æret og elsket i Norge som dette store og edle menneske, som spredte glede og skjønnhet om seg hvor han kom. Livet var verd å leve når Waldschmidt var til stede.

Han vokste opp i Brasilien hvor hans far hadde som kunstmaler blant palmene ved kysten. Fri for skolegang svang han seg etter lianene fra tre til tre sammen med de innfødte. Da han så kom til Tyskland og skulle på skole og få disciplinarpryl på lærerens kne, tok hans ubendige frihetstrang overhånd. Han bet læreren i rumpen som skulle det vært en liane, ble utvist av skolen — og drog til sjøs, sol så mange umulige skolegutter før ham. Og på sjøen lærte han nordmennene å kjenne.

Så tok han alle skoleklasser helt til artium på ett år, og ble offiser. Men den unge løytnant reagerte så voldsomt mot at en død venn ikke ble gjenstand for de vanlige æresbevisninger ved begravelsen, at han i protest trådte ut av hæren — og igjen gikk vegen til Hamburg. Her kom han ombord på en norsk bark, seilte med nordmennene i flere år, og ble glad i dem som i sitt eget folk.

Men så slo han seg ned på landjorden, studerte kunst, og ble etterhvert en kjent maler og billedhugger, rektor for Kunstakademiet i Stuttgart, senere senator i

(Forts. s. 8)

Det skandinaviske felttog

I boken «The Challenge to Isolation» finner vi et kapittel med ovenstående titel. På side 415 leser vi følgende (i oversettelse):

Det er her ikke nødvendig å undersøke de mange faser som gikk forut for løsningen av dette problem. Det er tilstrekkelig å fortelle, at begge de nordiske regjeringer ga et harmt svar på den allierte note, og erklærte at det var deres hensikt å holde seg strengt nøytrale og at det var deres beslutning, å motstå ethvert angrep på deres rettigheter og interesser.

Den norske regjering hadde i noen tid vært oppmerksom på den kommende krise. Ved forskjellige anledninger hadde britiske destroyere forfulgt tyske skip inn på norsk territorialfarvann, og dens protester i London hadde vist seg nytteløse.

Hvilke tvil der enn tidligere måtte ha vært om de alliertes heisikter var nu borte, ved at Mr. Chamberlain erklærte i Parlamentet 2. april, at Det Øverste Krigsråd hadde fattet forskjellige viktige avgjørelser med hensyn til fremtidige aksjoner, og hans antydning om at Parlamentet ikke ville ha noen vanskelighet med å gjette hvilke det var.

Regjeringen i Oslo befant seg i en vanskelig stilling mellom de to hoved-motstandere. Så tidlig som den 14. mars rapporterte den amerikanske minister fru Harriman om at den norske regjering hadde fykt for et tysk overraskelsesangrep, og om engstelse for en alliert landing og endog frykt for at Sovjet skulde etablere en base i Varangerfjord.

Norge, la hun til, var maktesløs stilt overfor disse alvorlige trusler: «en fremmed makt kunne sette sig fast mellom ytre Oslofjords befestninger og i Kristiansand og Bergen, ja i virkeligheten på hele norskekysten. — uten å løse et skudd».

I denne desperate situasjon som den norske regjering befant seg, ute av stand til hverken å tilfredsstille kravene til de allierte eller tyskerne, besluttet regjeringen seg til å vende seg til U. S. A., som den tradisjonelle forkjemper for de nøytrales rettigheter.

Den 28. mars fremla den norske minister Morgenstjerne i State Department en komplett dokumentasjon over de britisk-norske forbindelser siden januar 1940, med spesiell henvisning til de gjentatte britiske trusler om å ta over kontrollen over de norske territorialfarvann.

Ministeren (Morgenstjerne) ønsket å vite om U. S. A.s regjering ville bruke sin innflytelse til å fraråde britene en slik aksjon: Ministeren bemerket at en fremrykning av britiske vebnede styrker i Jette område kunne meget lett medføre at selve krigsområdet ville bli utvidet.

Det skulle være unødvendig å kommentere dette sitat.

Jeg vil bare atter fastslå, at regjeringen Nygaardsvold og dets borgerlige haleheng «måtte ha forstått at England var angriperen 9. april 1940». Og at den ved «å ta parti for fienden» gjorde seg skyldig i forrederi.

Ved å mobilisere, da det var for sent, for å dekke sin skumle flukt gjorde den seg skyldig i mord på norsk uøvet og dårlig rustet ungdom.

Man vil før eller senere komme til å svare for disse forbrytelser. Historiens mølle vil male dem flate.

Observatør.

UKENS KRONIKK

vil vi denne gang henlede oppmerksomheten på. Den behandler den politiske situasjon i dagens Europa og peker på den vei vi bør gå — av hensiktsmessighetsgrunner.

FOLK og LAND

Ansv. utgiver og redaktør.

Finn Brun Knudsen.

Telefon 55 76 56. Postboks 1407.

Ekspedisjon: Kierschowsgt. 5, Oslo — Tlf. 37 76 96

5 frontkjempere hjem fra Sovjet

Fem frontkjempere er kommet hjem fra Sovjet-russisk fangenskap. Fem menn er kommet tilbake til livet etter å ha levet i forhold hvor kun den sterkeste holder ut. I innpå ti år har de gått på viljen, og visst at sviktet den, hadde de bare å legge seg ned for å dø.

Vi fikk anledning til å hilse på noen av dem den dagen de kom. Opprømte av glede, i nye sivile klær, omgitt av glade slektninger og venner, hadde de ikke meget å fortelle. Det ble bare korte, karakteristiske bemerkninger om det de hadde opplevet, men som de nå var ferdige med og som de helst ikke ville tenke mer på. De ville heller høre om alt her hjemme. De visste jo intet, absolutt intet om alt det

som hadde foregått. De time-lange avhør hos politiet hadde jo gitt dem en anelse. Men det viktigste var å treffe mor og far, søsken, slekt og venner. Vi kunne ikke og ville ikke plage dem med innpåslitne spørsmål. Det får vente ...

Vi ønsker dem velkommen hjem og ønsker dem alt godt i fremtiden, og håper at de hurtig kommer over den psykiske og sjelelige lidelse de har gjennomgått.

Velkommen hjem.

De hjemkomne kamerater er:

Christian Sundlo, Lier, Rolf Løveid, Oslo, Wilhelm Forberg, Stavanger, Gard Fridén, Trondheim, Wolfgang Winding, Molde.

Fangene på Bjørkelangen

Benådningsandragende sendt til Kongen av en rekke fremstående personer

Hamar biskop har sendt følgende til H. M. Kongen.

«TIL KONGEN

Vi tillater oss i ærbødighet å søke Kongen om benådning av de fanger som etter rettsoppgjøret ennå soner sin straff i våre fangeleirer. Vi tenker på de hjem som har måttet savne dem så lenge, og ber om at våre ansvarlige myndigheter nu lar nåde gå for rett og lar fangene komme tilbake til sine pårørende.»

Benådningsandragendet er undertegnet av: Biskop Kristian Schjelderup, overretts-sakf. Synnøve Stray Fischer, professor Francis Bull, professor Didrik Arup Seip, pro-

fessor Sverre Steen, professor Bjørn Helland-Hansen, professor Anatol Heintz, professor Harald Schjelderup, biskop Johannes Smidt, domprost Hans Finstad, sogneprest Knut Mollestad, overlege John Leikvam, overlege Einar Murstad, overlege Kristian Stray, lege Einar Lundby, fhv. statsråd Johan E. Mellbye, redaktør Ole Øisang, rektor O. F. Olden, lektor Odrun Kaarstad, skipsreder Knut Utstein Kloster, generalkonsul Erling Lind, lagmann Carl Bonnevie, høyesterettsadvokat Heuch Bugge, Ingeborg Refling Hagen, Nils Flakstad, Amalie Christie, Mary Barratt Due og Johan Falkberget.

«FOLK OG LAND»

Neste nr. kommer
21. nov. - 53.

Historieforfalskningen

Aftenposten serverer blank løgn

En erklæring med adresse også til overlæge Scharffenberg som har sviktet sine prinsipper

I forbindelse med vår behandling av Rostock-saken ble det i en artikkel i Folk og Land 29.2. 53 sitert hva Aftenposten skrev om et av vitnene til møtet mellom Himmler og den danske utenriksminister Munck nemlig:

«Pastorens (d.v.s. pastor Schmidt) kronvitne, er en beryktet tysk nazist, dr. Rudolf Jacobsen, som etter krigen ble dømt til døden, men berget seg unna.»

Fra dr. Jacobsen har vi fått en erklæring, som kan gi oss fullmakt til å offentliggjøre under henvisning til at han, etter nærmere avtale, er villig til å treffe en av Aftenpostens medarbeidere, slik at denne kan lære den «til døden dømte, beryktede nazist» å kjenne.

ERKLÆRINGEN

(Oversatt fra tysk.)

Hermed erklærer jeg offentlig følgende:

1. Hvilken rolle jeg spilte under krigen kunne Aftenposten svært lett ha erfaret hos de hundreder av forhenværende «Tysk landsstudenter» og deres familier. Er det ikke så at nettopp foreldrene og den gangen forlovede til disse studentene var beroliget og lette da de fikk vite at deres sønner og menn var i min varetekt?
2. Etter krigen — en dag etter våpenstillstanden — gikk jeg i full uniform med alle distinksjoner sammen med min avdeling i amerikansk krigsfangenskap. Senere har jeg heller ikke en eneste dag holdt meg skjult.
3. I begynnelsen av 1946 risikerte jeg å melde meg frivillig til forsvaret for de SS-menn som var anklaget som forbrytere i Nürnberg. Jeg fikk da,

gjennom et tre måneders langt opphold, under harde betingelser, hele mitt liv «gjennomlyst» ved den høyeste amerikanske C.I.C. i Frankfurt, av en av de høykvalifiserte forhørere, som var vel kjent med tyske forhold. Avskjeden var menneskelig — vennlig. Noen anklage ble ikke reist.

4. Etter flere måneders opphold i «Historical Division» av U.S. War Department», og senere som krigsfange i U.S. hovedleir i Garmisch kom jeg i 1947 til Nürnberg Justizpalast» hvor «International Military Tribunal» holdt til. Heller ikke her ble det, etter ca et års opphold, reist noen anklage.

5. Under mitt opphold der ble jeg «utlånt» i fire uker til de danske myndigheter. Heller ikke der i København, fulgte noen anklage.

6. Under krigen var jeg i lengere tid i virksomhet i Frankrike. Frankrike har ikke reist noensomhelst anklage mot meg. Det motsatte er tilfelle: Straks etter avsluttet krigsfangenskap fikk jeg — under henvisning til min tidligere militære virksomhet i Frankrike — en ærefull innbydelse til en fransk-tysk-sveitsisk, politisk konferanse. Jeg deltok i denne uten skam, kunne gå inn for kamerater som ennå ble holdt tilbake i Frankrike og kunne røke fredspipen med mange tidligere motstandere.

7. De, for Aftenposten sikkert ikke mistenkte «Entnazifisering»-myndigheter, stilte meg i gruppe III (Minderbelastede) senere i gruppe IV (gruppen for de harmløseste). Denne avgjørel-

se ble bekreftet som rettsgyldig av høyeste instans. Som «berytet nazi» ville vel ikke denne plassering vært mulig.

8. Hvert ord av den siterte setning fra Aftenposten er altså usann.
9. Denne løgn har den hensikt å gjøre meg verdiløs som vitne.
10. En slik plump manøver er en fornærmelse mot den norske befolkning, for hvem man våger å fremsette slike usannheter.

Hildesheim, 25. okt. 1953.

dr. Jacobsen (sign.)

Vi håper at denne erklæring vil gjøre sitt til at mistenkliggjørelsen av riktigheten av Rostockmøtet får et grunnstøt, og vi håper at bl. a. også overlæge Johan Scharffenberg tor seg denne erklæring ad notam og omvurderer sin innstilling til denne historiske hendelse som også han vifter vekk med lettvinde ord og vendinger — hvilket for ham er uvanlig.

Våre venner i Danmark, som kjemper ufortrødent for oppklaring og sannhet, vil også ha nytte av denne vektige erklæring.

Hemmelig

Der ble nylig holdt valg på fabrikkråd i Tsjekkoslovakia, og det ga anledning til følgende historie som gikk blant de antikommunistiske arbeiderne:

Under valget ble de stemmeberettigede ført til valglokalene og fikk utlevert en konvolutt som skulle leveres i valgurnen. En av de mer nysgjerrige arbeidere åpnet konvolutten og begynte å undersøke stemmeseddelen.

— Men hvorfor gjør du det der? spurte kontrolløren.

— Ja, jeg vil jo gjerne vite hvem jeg stemmer på, svarte arbeideren.

— Er du helt fra vett og forstand, du! ropte kontrolløren. Vet du ikke at valget er hemmelig!

Tyskland er nøkkelen til det europeiske kontinent. Det har tyskerne fått merke gjennom tidene. Fra kampen mellom keiser og pave i middelalderen over tredveårskrigen frem til de to siste verdenskriger viser historien hvilken viktig posisjon det tyske område har.

Kolonialmakten Englands interesse har alltid gått ut på å skape den meket berømte likevekt på kontinentet, dvs. med alle midler å bekjempe at det oppsto et politisk sentrum i Europa. Historisk sett har England vært den største motstander av en europeisk samling, og da det dessuten — det må nok sies — har lykkedes i bestrebelsene, må det ta en stor del av ansvaret for det politiske og økonomiske dilemma det splittede Europa idag er kommet opp i.

Frankrike derimot har til tider vært forkjemper for en europeisk samling under fransk herredømme, som i visse epoker var nær ved å lykkes. I de tidsavsnitt som Frankrike har vært svakt, har dets politikk naturligvis gått ut på å svekke all tysk samling og forflytting av det politiske tyngdepunkt til det tyske område. Forøvrig har Frankrikes potesialitet aldri strukket til å ble det stabile tyngdepunkt i Europa — til tross for meget gunstige situasjoner.

Tysklands rolle som samlende faktor for Europa har vært større enn andre makters — særlig da etter Bismarcks samling av «Klein-Deutschland» og senere Hitlers samling av «Gross-Deutschland». Særlig har Tysklands potesialitet og geopolitiske beliggenhet vært gunstig som europeisk tyngdepunkt.

Allikevel, hverken i Tyskland eller de adre europeiske stater av betydning ble den europeiske politikken drevet etter andre retningslinjer enn de rent maktpolitiske og chauvinistiske. Man kan med en viss rett si at de to siste verdenskriger var kampen om det europeiske hegemoni. Fra tysk side for en styrkelse og maktkonsentrasjon i Europa, fra Frankrikes side en rent defensiv jalousikamp mot rivalen og fra de ikke-europeiske makters side — England, Russland og Amerika — en kamp for å svekke det europeiske kontinent slik at dette ikke kunne bli alvorlig trusel mot disse makter. At Tyskland i denne kampen var den eneste makt som kunne ha samlet Europa er innlysende. Og her ligger det en viss rettferdiggjørelse av Tysklands krig. De andre makters reaksjonære holdning til Europasamlingen var et forsøk på å torpedere en historisk nødvendighet. Men selv Tysklands innsats for Europa var fremfor alt betinget av rent nasjonale makthensyn. Resultat av dette politiske spill om Europa, ble verdenskrigene som for konti-

nentets vedkommende ble europeiske borgerkriger med alt det hat og lidenskap som er typisk for denslags indre oppgjør. Det snevre og negative i de indre-europeiske oppgjør blir nesten tragikomisk i de to «Vergeltungs»-forestillingerne i Compiègne, negertroppene i Ruhr og i alt det andre idiotiet som både Frankrike og Tyskland gjorde for å mette hatet mellom rivalene. I mellomtiden terrorbombet vestmaktene Tyskland og ødela det de kunne av den tyske industrikapasitet og Russland skjøv Asia frem til midt i Europas hjerte. Tragedien er klar. Europa i ruiner og krigen vunnet av USA og USSR. Et resultat som verdens «kulturelle og politiske sentrum a. D.» burde

bli enige om byttet. Og for Europa — midt i ulykken — var det en lykke at dette etterkrigsforbryteri ikke ble realisert. Hvilken katastrofe det ville ha vært for de europeiske folk lar segeppe tenkes. I stedet for fullstendig deling av byttet — dvs. verden, ble USA og USSR erkefiender knapt røken og kvalmen hadde lagt seg over Europas ruiner. I stedet for et tysk maktpolitisk tomrom som i realiteten måtte bli behersket av den sterkeste fastlandsmakt dvs. Russland, fikk vi jernteppet tvers over det europeiske fastland. Det er galt nok, men det ville ha vært av en betydelig mer skjebnesvanger karakter om jernteppet hadde gått ved Rhinen.

— som vel neppe noen andre enn kommunistene og noen få venstre radikale foretrekker. Dertil skremmer Russlad for meget.

Det tredje alternativ som nok er det eneste alvorlig som settes opp mot vesttilknytningen — går ut på at Europa må bli liggende mellom øst og vest som et uavhengig buffer- og brobyggerområde mellom øst og vest. Sikkerlig en besnærende tanke dersom det kunne forutsettes at Europa var i førkrigstrim potensielt og militært. At det motsatte er tilfelle, vet enhver. I virkeligheten holdes Europa oppe på sitt nåværende nivå ved hjelp av Marshall-hjelpens livredningsøvelser. Så snart de europeiske makter skulle stå helt og holdent på sine egne ben og f. eks. ruste opp i det tempo de gjør nå — og det er en nødvendighet for å holde russerne fra livet med eller uten USA —, ville vi komme inn i en periode som har store sjangser til å preges av finansielt kaos, politisk spekulasjon og europeisk splittelse. Hvem tror f. eks. at de franske politikere vil inngå et virkelig effektivt samarbeide med et stadig sterkere Tyskland uten at dette samarbeidet blir påtvunget? Hvem tror at Tyskland kunne ligge som et samlet, men s v a k t r i k e side om side med Russland uten å måtte orientere seg tilsvarende? Hvem er naiv nok til å tro at Russland i tid og evighet ville respektere et svakt Europa når det med minimale anstrengelser kunne nå Kanalkysten? Det må innrømmes at det tredje alternativ ved første øyeblikk virker besnærende, fordi det tilfredsstiller europeisk selvstendighetsfølelse og dets uvilje både mot øst og vest. Men alternativet bygger på en illusjon. Nemlig den at det europeiske fastland er sterkt nok til å spille en selvstendig rolle, og at det er mulig å bygge bro mellom to stormakter som kjemper om verdenshegemoniet.

Sannheten er at Europa er uhyre svakt og dessuten spittet. Styrke kan Europa bare få ved å gjennomføre en radikal samling. I dagens politiske situasjon er samling bare mulig ved å gjennomføre vestalternativet fullt ut — dvs. fullt samarbeid med USA og koordinert økonomisk og militær opprustning. Vanskeligheten ved denne politikk later ikke til å ligge i forskjellige europeiske makters samarbeid med USA, men først og fremst i å komme frem til et virkelig effektivt samarbeid seg imellom. Den komedie som Europaråd og — forsamling har oppført lover lite godt. Derimot greide Lille-Europastatene i Adenauer-Schuman-deGasperis perioden å gjennomføre flere effektive samarbeidsplaner — fremfor alt Montanunionen. Det parlamentariske system viser tydelig sine svakheter når det gjelder å skaffe statsautoritet nok til å få

J. F. M.:

Europa

og

vi

skamme seg over og hva viktigere er — dra *absolutt avgjørende lærdommer av.*

Dersom de to stormakter USA og Sovjet-Russland i 1945 hadde kunnet komme overens om en stabil deling av verden, da hadde Europas skjebne vært beseglet. Det tyske område ville da ha blitt omdannet til en kummerlig potetåker mellom øst og vest og tjent som et «buffervacuum» mellom øst og vest, slik «Morgenthau»-planen forutsatte og tjent som et «buffervacuum» mellom de amerikanske og russiske interesser. Seierherrene begynte jo i 1945 å realisere denne uhyre barbariske ideen. Vi fikk de berømte krigsforbryterprosessene hvis viktigste hensikt var å skaffe av vegen mest mulig av det tyske politiske og militære intellekt — etter beste russiske utrenskingsmønster. Det tyske folks sunnhet og fysiske kraft undergrov man vel å la ruinene være boliger, folk dø eller visne hen av sult og tuberkulose og — som toppen på kransekaken — satte man samtidig i gang demontering av industrien og hindret ellers etter beste evne tyskerne å kunne brødfø seg. *Og alt dette skjedde i demokratiets, humanismens og rettferdighetens navn.*

Nå ville imidlertid historien ikke at seierherrene skulle vise en så utpreget samdrøktighet ot de kunne

Resultat av stormaktenes uenighet ble da Europa som storpolitisk brennpunkt. På begge sider av jernteppet samles nå øst og vest's drabantstater i militærpolitiske og økonomiske konsentrasjoner for å styrke henholdsvis Amerikas og Russlands posisjoner på fastlandet. Denne eklatante kuvending som tok seg så uendelig komisk ut for oss som er tilskuere, resulterte i det sensasjonelle som ikke hadde hendt før i historien — nemlig at en ikke-europeisk makt ble den sterkeste faktor for en europeisk samling. Hvor ydmykende dette var for det fordums så stolte kontinent å måtte finne seg i «daddafakter» fra junior Amerika!

Men den splittelsespolitikk som er ført i Europa kunne ikke vente annen høst enn denne og hverken England, Frankrike, Tyskland eller stakars Italia kan frasi seg ansvaret for katastrofen. I høyden kan det diskuteres hvem som har mest skyld, hvilket er noe av det mest fruktesløse og idiotiske som europeiske makter midt oppe i denne nødsituasjon kan gjøre.

I Europa har man diskutert tre alternativer for den politiske orientering. Først har vi vestalternativet d. v. s. en europeisk samling, opprustning og nær tilknytning til USA — altså den vegen vi er begynt å gå. Så har vi det rene øst-alternativ

Når det leses, har det vel allerede hendt en hel del i Britisk Guiana, den engelske koloni på nordøstkysten av Syd-america, hvor folket har reist seg mot sine undertrykkere. Men la oss allikevel fortelle litt om bakgrunnen for det som skjer.

Britisk Guiana er en av det engeske imperiums rikeste kolonier, selvom den er bare 250 tusen kvadratkilometer stor og har en befolkning på 403 000 innbyggere, en høyst blandet befolkning, hvorav de såkalte hvite utgjør bare ca. 3 000. Kolonien har vært styrt av en engelsk guvernør, f. t. Lyttelton, men i mai i år fikk den en ny forfatning og dermed en lovgivende forsamling på to kamre. Allerede midtsommers begynte annetkammers ordfører og egentlige statsminister Cedi Jagan å kritisere forfatningen og førstekamret, det såkalte statsråd, som han mente hemmet folkeviljen i dens utfoldelse. Og så rullet sneballen, hvis man da kan bruke dette bilde om en koloni som ligger så nær ekvator.

Bak kritikken og den påståtte uro står en kvinne, den 32 årige blondine, Janet Jagan som er gift med koloniens leder og statsminister, den indiske tannlege, dr. Jeddi Jagan. Hun er lederen av regjeringspartiet, The Peoples Progressive Paty, i alminnelighet kalt PPP. Det er en begavet kvinne, full av ergjerrighet og kampmot, med brennende øyne og juvelbesatte hornbriller. Og englenderne betrakter henne som en trussel mot kolonistyet. Det er ikke første gang det er opprør i Guiana, som har vært i britisk besittelse siden

Kolonien Guiana og blondinen fra Chicago

*

Det gjærer i den britiske koloni, hvor Folkets fremskrittsparti har tatt makten mot britenes overherredømme

1806, men denne gang synes det å være mer alvor i saken, og Imperiet er synlig engstelig.

Janet Jagan stammer fra en middelstandsfamilie ved navn Rosenberg i Chicago. I 1940 studerte hun sykepleie ved Chicago universitet og her traff hun den indiskfødte tannlegestuderende Jeddi Jagan fra Britisk Guiana. Det ble kjærlighet ved første blikk — men det ble også noe mer. Hun tok Jeddi Jagan med seg til de radikale, halvt kommunistiske kretse, hvor hun ferdedes og hun fyltes etterhvert av ønsket om sammen med ham å befri Guiana fra det britiske åk. De ble gift og i 1944 ankom de til Guianas hovedstad, Georgetown, hvor de straks begynte sin politiske virksomhet. Jordbunnen var gunstig. Kolonien er blitt kalt en «bakgårdskoloni» og det lar seg vel heller ikke nekte at London viste iten interesse for folket i dette rike land med sukker, gull, diamanter, uranium, bauksitt, olje og mange andre verdifulle råvarer. Men nå er både englenderne og befolkningen våknet.

Det var Janet Jagans originale agitasjonsmetoder som satte det hele i sving. De omfattes av begrepet «Calypso» — en innfødt diktart, improviserte melodier med likeså improviserte ord, hvor det også er plass for den politiske satire. En stor Calypsosanger er ikke bare en folkehelt, men også en makt, og Janet fikk de beste av dem til å synge ut hennes evangelium: Bort med englenderne og Guianas omskapelse til et paradys på jorden. — Etterhånden ble englenderne klar over at noe måtte gjøres og det førte til ny forfatning på par-

gjennomført de tiltak som trengs. Frankrike kan her som vanlig være et skremmende eksempel. Det er kjent at Bidault via sin ambassadør i Moskva, Louis Joxe, har søkt å gjenoppta det fransk-russiske samarbeid fra 1945—48 i Tysklandspolitikken. Men tross alle sine løsrivningsforsøk, kan Frankrike ikke komme vekk fra nødvendigheten av samarbeid med USA fremfor alt på gr. a. Indokina.

Et annet minus fra den senere tids hendelser var at deGasperi tapte valget i Italia. Men ham forsvant den andre av de «tre europeiske statsmenn», den første var Maurice Schumann i Frankrike som ble utmanøvrert av sin partifelle og rival Bidault —. Schumann måtte gå fordi de ustanselige regjeringkriser gjorde det umulig for et fransk kabinett å ta en avgjort stilling for Europahæren.

I Tyskland derimot vant Adenauer en fullstendig seir just på grunn av sin Europapolitikk. Dette er for såvidt forståelig nok. For tyskerne betyr Europapolitikken ikke prestisjetap eller overflytting av statsautoriteten til noe mindre bra. For dem betyr det at de kan vinne mer prestisje, mer innflytelse og få autoritet — noe de idag bare har i en nokså begrenset målestokk. For såvidt er samlingsarbeidet den eneste vegen tyskerne har til best mulig selvstendighet. Tysklands rolle i politikken og verdensøkonomien har forandret seg totalt de siste årene. Fra å være et underkuet og kummerlig objekt er det siden 1948 til idag gradvis steget oppover — til det — nå når alt kommer til alt kan hende er den sterkeste vestkontinentale makt i spillet om Europa. Og

dette på tross av at det er et hårtatt land, fullstendig i hendene på besetelsestroppene. Men politikk er også pokerspill, og den slags paradokser hender. Adenauer har satset hele sin utenrikspolitikk på samarbeid med Amerika og samling av Vest-Europa. Det er heldig at denne mann har et slikt politisk format og såpass stor politisk innsikt. Og ennå heldigere er det at han har fått en så ubetinget autoritet av de tyske velgere. Det gir ham en slagstyrke i samlingsarbeidet som ingen annen europeisk politiker har, når man da unntar den litt reduserte Churchill. Sannsynligvis vil Adenauer nå være i stand til å tvinge frem tysk gjenoppbygning i en eller annen form, dessuten utvidet samarbeid mellom Europa-statene, — og muligens Tysklands direkte tilknytning til Atlanterhavspakten. Han har da greid å gjennomføre Tysklands totale likestilling og hva viktigere er, tvunget frem et mer effektivt samarbeid i Vest-Europa. Det er ikke for intet at han allerede nå sammenlignes med den «eizerne Kanzler». For den som er overbevist om at Europas samling er en tvingende nødvendighet er store håp forbundet med Adenauers nye 4-års periode som kasler.

Hva er så vår innstilling til Europaproblemet? Det har her i «Folk og Land» flere ganger vært skrevet om dollarimperialismen og vår drabantpolitikk i Nato. Så langt rett og riktig — til en viss grad — det er jo klart at Norge ikke fører en selvstendig utenrikspolitikk og at vi i ordets strengeste tyding ikke er selvstendige. Det er bare det at man må uvilkårlig spørre seg: Når har Norge anledning til å føre en helt selvstendig politikk i så henseende

og gis der noensomhelst mulighet for denslags «selvstendighetspolitikk» idag? Tenker en litt over dette, viser det seg snart hvor lettkjøpt den slags argumentering er. Vårt land er ikke adskilt fra omverdenen ved volter som kan la verden gå sin skjeve gang og la Norge ligge uantastet som et lite bygdemuseum i nord. Den tid er forbi. Under krigen var jøssingenes hovedargument mot oss av rent nasjonalromantisk art, nemlig at det eksisterte en slags separat selvstendighetskrig mellom Norge og Tyskland som intet hadde med den ellers frådende verdenskrig å gjøre. Vi derimot tok stilling til problemet Norge—Tyskland på et langt klarere vis. Nemlig: krigen mellom vestmaktene og Tyskland var blitt ført inn på norsk område av englenderne, og vi kunne derfor ikke betrakte Tysklands besettelse av Norge som annet en forståelig og legitim og som noe som ikke hadde det allerminste med en krig mellom Norge—Tyskland å gjøre. Og vårt resonnement er det riktige. Nasjonalromantikken hører det forrige århundre til, og den som legger så avlegse synsmåter til grunn for politiske standpunkter, geråder ut i den slags som jøssingene gjorde, og som historien utvilsomt vil dømme dem for.

Vi kan ikke snakke om selvstendighet i ordets gamle forstand lenger. Teknikken har overvunnet tid og rom på en slik måte at ingen plass på jorden lenger er trygg og avsides. Dette er av vesentlig betydning for politikken idag. Vi frontkjempere slåss på østfronten av to hovedgrunner: 1. for å bekjempe bolsjevismen og redde Europa. 2. for ved denne våpeninnsats på tysk side å skape grunnlag for norsk selvstendighet

innenfor et tyskdominert Europa. «Ud wäre es anders gegangen» som det heter, så tror jeg innsatsen hadde hatt sin betydning. I dag skal man være oppmerksom på at verdenssituasjonen har likhetspunkter med den under krigen. For det første: Bolsjevismen er ennå sterkere enn da, selv om krigen er kald. Skal Europa kunne beskyttes mot truselen fra øst, kan dette bare skje ved europeisk samling. Forskjellen er idag den at Tyskland ikke lenger er den sterkeste makt i vest, men USA. Noe som vi er nødt til å godta selv om det langt fra er så behagelig. Hva punkt to angår så er Norge like truet fra øst som under krigen. Ja, faktisk ennå mer, fordi vi idag er den utpregede nordlige flanken i forsvaret av Europa.

Vi er dømt og behandlet på en meget urettferdig måte etter denne krigen. Det er så. Intet vil være bedre enn om vi kunne få omstøtt dette hevnooppgjøret og la oss bare håpe at avsløringen kommer i løpet av dette året. Men vi kan ikke tillate oss at dette politiske oppgjør med oss forblinder oss i politisk henseende. Vi er heldigvis ikke nødt til å ta standpunkter lenger, men vi bør kunne analysere en situasjon og se den i øynene enten den er ønsket eller ikke.

I øst ligger ren beste del av vår ungdom, fallt i kampen mot bolsjevismen. De ofret seg for Europa og dermed Norge. Vi burde ikke glemme den innsatsen eller den tiden. Sansynlig er det at den tiden kommer hvor vi er nødt å forplikte oss igjen: for eller imot Europas samling. Det kan da være godt å ha den forrige innsatsen i minne.

lamentarisk og med utstrakt selvstyre i lokale saker. Det var under forberedelsene til det første valg at Janet for alvor viste sine evner. Hun samarbeidet ikke bare med sin mann, men også med to negrer, vegetarapostelen Sydney King og den engelsk oppdratte sakfører Lyndon Forbes, som begge har vært på besøk bak jernteppet. I fellesskap grunnla de det nå allmektige parti PPP og tok etter kommunistisk mønster selv nøkkelstillingen som partiets generalsekretær. Ved valget fikk PPP praktisk talt alle stemmer og dr. Jedi Jagan var dermed selvskreven som statsminister, mens Janet fikk en viktig stilling i hans kabinett.

Kort tid etter valget reiste Janet til Europa og besøkte bl. a. København hvor hun deltok i den såkalte Kvinnenes Internasjonale Kongress og holdt taler som man mente var kommunistisk farget. Dette benekter hun selv på det mest energiske og sier: Den, som påstår at jeg er kommunist eller at PPP er kommunistisk, er en gemen løgner.

I Londotelegrammene fremheves det allikevel at oppstanden i Guiana er kommunistisk betont. Om det skal være et skalkeskjul for å kunne gripe til drastiske midler eller det innebærer noen sannhet, er det vel for tidlig å si noe om, men Janet sier selv i sine taler til folket: Hva vi vil? Vi vil ha bedre hjem, bedre hospitaler, bedre skolen, bedre levevilkår for sukkerarbeiderne. Vi vil utnytte koloniens rikdommer til fordel for befolkningen og ikke hendelsmessig være lenket til England. Vi vil om nødvendig slutte handstraktater med Japan, med Russland, med jernteppelandene.

Det er for så vidt tydelig tale. Og hvorledes det vil utvikle seg, er vel for tidlig å uttale noe om, men englenderne synes å være klar over at de i den merkelige blondine fra Chicago har fått en av de farligste motstandere, som de på lenge har stått overfor. Og her hjelper det ikke bare med krigsskip og soldater.

En falsk og farlig trygghet

«Den skandinaviske isolasjonisme og transsynthet»

De nye herrene i Moskva holder på å vugge de tre skandinaviske land inn i en falsk forestilling om at de skal bli latt i fred, men utbygger selv sine strategiske posisjoner på den nordlige flanke som gjennom sin svakhet tenderer å bli en alvorlig trussel mot Atlanterhavspakten og den vestlige verdens forsvar.

Disse SOS-signaler kommer fra London, hvor The Economist skriver om «den skandinaviske isolasjonisme og transsynthet», en farlig nøytraliteistendens som i den siste tiden har utviklet seg ikke bare i Sverige men også i Norge og Danmark. Tidsskriftet slutter sin artikkel med å bebude en skjerpet politikk fra de store Atlantstater og da særlig fra England mot den spesielle skandinaviske transsynthet.

De nåværende forhold i de skandinaviske land er ifølge Economist hverken strategisk eller politisk tilfredsstillende. Nordflanken er blitt et hodepineproblem for de militære planleggere. General Gruenters og feltmarskalk Montgomerys be-

søk nylig i Danmark og Norge og den siste NATO-mandøvres plassering i de nordlige farvann viser den uro og vekt som man innen Atlantledelsen legger på den skandinaviske fronten. Bekymringene er åpenbare, når man ser hvor utilfredsstillende bevegelsen og styrkene er i forhold til områdets geografiske utstrekning mellom Nordkapp og Kielkanalen.

Vanskelighetene er blitt understreket ved Danmarks og Norges vegring mot å avstå områder for allierte militærbaser. Direkte alvorlig er situasjonen blitt, sier Economist, siden disse to land har vist en stadig tydeligere tendens i den siste tiden til å ville dra seg helt ut av spillet. Utviklingen henimot nøytralitet er blitt påtageligere i samtlige tre nordiske land og derved har de nye signaler fra Moskva fått en ikke ringe innflytelse.

Sovjets nåværende holdning overfor Skandinavia er ut fra dette synspunkt et interessant fenomen, skriver bladet, som peker på den fullstendige ro som er inn-

Da dikteren Kamban ble myrdet

Det skjedde i «befrielsens morgenrødme»

Den danske lege P. Th. Justesen sendte etter noen offentlige foredrag våren 1949 et åpent brev til de danske «frihetskjemperes» ledende menn. Vi har trukket det frem av våre gjemmer og skal gjen gi litt av det, da det sikkert er ukjent for de fleste «Nettopp da befrielsens morgenrøde bredte seg på den danske himmel, ble den islandske dikter Kamban myrdet på en restaurasjon i København. Jeg var ikke selv tilstede, men min hjemmelsmann er av en sådan kvalitet, at jeg ikke tar i betenkning å referere tildragelsen med de samme ord, i hvilke den ble meg fortalt:

En av de frihetskjempergrupper, som i de dager gikk på revejakt i København, kom inn i en restaurasjon og spurte tjeneren, om det befandt seg landsforrædere i lokalet. Tjeneren svarte at det kunne han ikke si noe om. Gruppens anfører mente imidlertid at han måtte vite beskjed med hensyn til forretningens stamgjester og

trådt omkring Østersjøen etter alle overgrep og forstyrrelser i Stalins siste dager. Det er intet tilfelle, men snarere en planlagt politikk fra Malenkovs side og dessverre også en intelligent politikk.

Skandinaverne er av natur mer utpregede øyboere enn engelskmennene og Kreml vet at de tre nordiske land er tilfreds bare de lates i fred. Tanken på en Europahær vekker liten interesse i de nordiske land, mens derimot tanken at Moskva nå er mer disponert for et mer alment forhandlingsoppgjør har vunnet terreng...

Men et dårlig forsvar av Skandinavia betyr en åpen flanke for hele Atlantpakten og en flanke som dessuten er særlig farlig for Storbritannia. Dette kan ikke de militære alene rette på, der må også politikerne være med for å demme opp for strømmen, skriver Economist.

trengte ytterligere inn på ham, og tilsist svarte tjeneren: «Måskje han derhenne i sofaen». Helteskaren bega seg straks bevæpnet til tenene hen til sofaen og forefandt der dikteren Kamban, hans hustru og deres sønn, sam sat og drakk kaffe. Herrene optrådte meget brysk overfor Kamban og sa, at de var politiet. Dikteren ba dem noe opphisset om å tiltale ham på en ordentlig måte og reiste seg opp. Og så skjøt de ham. Så simpelt går den slags ting for seg. Det kan ikke undre noen, at fru fikket chock og måtte på nerveklinikk. Derimot er det merkeligere at det virkelig lykkedes å holde denne tildragelse noenlunde hemmelig for den danske offentlighet. Et smukt vitnesbyrd om pressens effektivitet og etiske standard.

Fru Kamban henvendte seg, såsnart det var henne mulig, til Ministeriet for særlige anliggender, i hvilket minister Mogens Fog den gang residerte, og forlangte sin manns minne rensset. Hun hadde i løpet av noen tid en rekke samtaler med dhrr. Mogens Fog og Frode Jacobsen, og hun fikk lov til å høre den samme trøsterike gramofonplate som så mange andre har måttet lytte til: — «Kjære frue, Deres mann er jo død og vi kan ikke gjøre ham levende igjen. Hva tjener det til å snakke lenger om dette som hører fortiden til? Offentlig rehabilitering? Det kan vi jo ikke. Det ville kompromittere Danmark ute i verden. Vi er meget kjede av det, men vi kan ikke gjøre noe». — Allikevel kom det til slutt så meget ut av samtalen, at fru Kamban fikk tilkjent seg en livsvarig pensjon på en snes tusen kroner årlig, og så var det naturligvis meningen at hun ikke måtte snakke om saken. Fruen er senere reist til Amerika.....»

Gir dette noen refleksjoner for Norges vedkommende?

Retten skal være rett!

Under en gudstjeneste under Dansk Indre Missions høstmøte preket pastor Chr. Bartholdy. Han talte bl. a. om det overveldende frafall som truer kristendommen over hele verden. — Vi er, sa han, som pakket inn i et luksustog som farer avsted med lyntogsfart. Ingen interesserer seg for hvor det går hen. Og taler vi til menneskene om tro, så støter vi på den fullkomne forferdelige tro på at «det går nok». Ja, går? Det går ad helvede til! Og vårt håp er faktisk at Gud engang ennå vil tale til oss, til vår samtid slik at vår tro kan få et holdepunkt. —

Statskirken og religionen

Statistikken etter folketellingen i 1950 viser at det er 123 314 mennesker i dette land som ikke er tilsluttet statskirken. Det er en økning siden 1946 da antallet var 120 106. Det er kvinnene som dominerer med 66 000 utenfor statskirken. I rubrikken «Intet trossamfund» er det 22 000 personer, resten fordeles seg på Pinsemenigheten, Det mosaiske trossamfund, Den romersk-katolske kirke, metodister, adventister, kvekere m. v.

I statskirken står 3 036 000 mennesker, deriblant alle de, som ikke har giddet å ta noe standpunkt og som vel i høy grad må sies å være passive får i folden.

Det går ad helvede til, sa presten

I nr. 37 av «Folk og Land» siterte «hellige ønske at Sovjets flagg skulde heises over Stortingsbygningen» ble ikke uttalt av Trygve men av Ottar Lie.

Forvekslingen skriver seg fra en lapsus i personalregistret i det under krigen utgitte særtrykk av Quisling-sakens Dokumenter (-932).

Av vedkommende dokument fremgår at det var en herr Lie, uten angivelse av fornavn, som var kommet med denne uttalelse og vedkommende kontordame, som hadde fått i oppdrag å sette opp personalregistret bak i boken, har så gått ut fra at det var Trygve Lie, hvilket i og for seg kunne ligge nær å anta.

Men denne gangen var det altså ikke Trygve, men Ottar.

Enn om vi startet en forbundsbøsse?

Når en leser beretningen i Folk og Land fra det årsmøte som forbundet for sosial Oppreisning nylig har avholdt blir en slått av to kjennsgjæringer — den ene er at ethvert tiltak — hvor stort og edelt det så er — har en praktisk side — den heter *penger* — den annen er at forbundet — vårt eneste talarør utad — fra starten og til i dag har stritt med denne manglende forutsetning for sitt arbeid.

Nå er det jo slik at alle vi som ble rammet av rettsløsheten i det herrrens år 1945 i tiden siden da har hatt kravet levende i oss om oppreisning basert på erkjennelse om uretten hos dem som forøvet den — men enkeltvis har vi lite eller ingenting kunnet utrette. Da derfor «Forbundet for sosial oppreisning» ble en realitet utløste dette tiltak håp og forventning hos oss alle — men — etterhvert som de påtagelige resultater av organisasjonens arbeid lot vente på seg oppsto den utålmodighet og skuffelse i våre rekker — man hadde vel tenkt seg at dette organiserte krav om oppreisning på basis av et utstrakt opplysningsarbeid skulle blitt det sesam, sesam som straks ville stormet døren inn til rettferdigheten — en glemte å regne med muren av prestisjehensyn som måtte tviholdes skulle ikke hele det kunstig oppbygde — for anledningen konstituerte «lovverk» styrte sammen. Man glemte å regne med «den «store bøygen» — tåkeleggeren som er «overalt og ingensteds» ettersom det passer. Dermed gikk tiden ukene ble til måneder og månedene til vr, uten at en mente å se de ruvende resultater — men er dette ærlig og rettferdig overfor det utrettelige og oppofrende arbeid som forbundets representanter har drevet siden starten? Vi har vært vidne til hvordan der hamres løs på rettferdighetens dør som er «gått i vranglås» — samtidig som man etter økonomisk evne støtter og hjelper der nøden er tilhuse blandt oss. Etter evne ja! men det er denne evne det må stå til oss alle å søke utvidet slik

at det «monner» — slik at ikke avisen vår i så å si hvert nummer må slå fast at støtter vi ikke opp om både avisen og forbundets arbeid vil effektiviteten og slagkraften i begge tilfeller bli forliten til at resultatene kan bli slik vi foranger dem.

La det ikke bli sagt om oss at vi har skrinlagt den samfølelse som ble skapt mellom oss innen- og utenfor fengselsmurene da Ragnarok ble sluppet løs over oss. I årsberetningen leser vi at 92 800 var i søkelyset under rettsoppgjøret og at de fleste av disse neppe ville føle noe

savn ved å ofre en 10-er om året til forbundet.

Enn om vi startet en «forbunds bøsse» i våre hjem og utenom en «obligatorisk» krone hver måned jevnlig «matet» den med disse kobberdankene som fyller opp i våre husmorportemoneer. — En eller annen dag når solen skinner fra blå himmel og vi blir særs optimistiske glir mangen sølvmynt eller to i bøsken slik at når vi tømmer den vil vi oppdage at skillingene er vokset til en liten eller sogar litt større seddel som vi sender forbundet i bevisstheten om at det er de mange bekker små som teller og at vi på denne måten er medarbeidere i det store tiltak som gjelder kampen for vår sosiale og moralske oppreisning.

Det tyske mirakel Mannen som skapte den vesttyske fremgang

En gjenreist tysk økonomi har hele tiden siden det store nederlag vært forutsetningen for en gjenvunden maktstilling. Det har vært benyttet prøvede midler og de har da også ført til det som verden idag kaller «det tyske mirakel».

Det var mange som med et sukk så Albert Speer vandre inn til sin lange fenselsstraff og som spurte: Hvorledes skal vi kunne gjenreise vårt land uten ham? Men i trengselens tider kom mannen og det er økonomiministeren, den 56 årige professor Ludwig Erhard. Han har ikke bare erstattet Speer, men også overfløyet ham.

Ludwig Speer er en rund og trivelig herre med utpreget temperament, en vaskeekte bayer med den evige brasilsigar i munnviken. Han er også en uforstyrrelig mann og det fortelles om ham, at da hans bil forleden kjørte i grøften med alle fire hjul i været, sa han bare til chaufføren som forskrekket hjalp ham opp: Min sigar sluknet, har De en fyrstikk?

Denne mirakelmaker studerte statsøkonomi under den store Franz Oppenheimer, men han kaller seg idag økonomisk psykolog og tror mere på instinktene enn på teoriene. Han holdt seg fjernt fra NSDAP, men startet under den annen verdenskrig

Institut for Industrieforskning, som typisk nok for ham beskjefteget seg med et nederlagets Tysklands økonomi. Han utarbeidet en storplan for Tysklands gjenoppbygging og etterat han hadde vært økonomiminister i Bayern, ble han leder av den tysk-økonomiske avdelingen i Bizoneadministrasjonen i Frankfurt. Det var her at han skapte forutsetningene for en virkelig gjenoppbygging av D-marken som idag er en av verdens hårdeste valutaer.

Han fikk de engelsk-amerikanske okkupasjonsmyndigheter med seg i sine planer, men de ble forferdet, da han en dag gikk til mikrofonen og meddelte det tyske folk at rasjoneringen var opphevet. Er mannen gal, sa de, for deres eksperter hadde sagt dem, at hver tysker bare kunne klare å kjøpe en skjorte hvert 18. år, et par strømper hvert 29. år og en dress hvert 98. år. Og så sier denne mannen: Kjøp vekk! Det måtte da vel bli det rene kaos. Men — utviklingen ga ham rett. Kjøpekraften ble regulert av de i omløp værende D-mark og pristallet sank fra 211 vinteren 1948—49 til 188 sommeren 1949.

Det var ganske naturlig at dr. Adenauer gjorde denne mann til økonomiminister, da

◆ LITT AV HVERT ◆

«Valget viser størst framgang for Bondepartiet der NS var fyldigst representert»

skrives i et brev til oss, hvor det videre skrives:

«På grunn av valgparolen til alle tidligere NS-medlemmer har valget fått en spesiell interesse for oss alle. Allerede tidlig i optellingen viste det seg at stemmetallene viste en tydelig tendens overensstemmende med parolen.

Det viser seg å være en klar parallell mellom de fylker der det har vært tydelig utslag for Bondepartiet, og de fylker hvor vi var godt representert, mens til gjengjeld våre slunkne medlemsskuffer kan sammenholdes med de fylker der Bondepartiets valg-

han dannet sin første regjering, og siden har han vært det. Han spente den tyske økonomi til det ytterste ved forsert gjenoppbygging og total modernisering av den tyske industri. Han handlet impulsivt med stadig skiftende taktikk og dr. Adenauer spurte ham engang: Hva er egentlig Deres politikk idag? — Det skal De ikke bekymre Dem om, var svaret, den er under alle omstendigheter en helt annen imorgen. —

Ser man litt nøyere etter, så finner man at grunnlaget for hans politikk under alle omskiftelser var en utpreget økonomisk liberalisme. Det er det eneste som passer i Vesttyskland idag, sa han, og man kan tenke seg hva sosialdemokratene sa til det! Erhards vei går mot nasjonal fallitt, sa de, men — arbeidsløsheten forsvant som dugg for solen, prisene holdt seg nede, boliger ble bygget i titusenvis, industri- og eksporttallene steg mer enn i noe annet land og — det må man merke seg: reallønnen steg. Setter man indeksen i 1948 til 100, er den idag 142! Og så hadde han flaks. Da Koreakrigen kom, måtte de fleste land forsere krigsproduksjonen, mens Tyskland dag og natt produserte forbruksvarer til sultne markeder. Det var således ikke vanskelig for Erhard å imøtegå kritikken fra sosialdemokratene og deres blinde planøkonomer. ..Tenk, om vi hadde hatt en professor Erhard!

resultat viser liten framgang eller endog tilbakegang.

Denne tendens er så klar at den med all ønskelig tydelighet beviser at vi er her og allerede spiller en politisk rolle gjennom valget, og det er å håpe at dette vil være en pekepinn for de politiske partier.

Samtidig er det en avgjort seier for parolen. Gratulerer med resultatet.

Ellen Myhre...

En svensk leser skriver i et brev til oss bl. a.: «Det var hemska typer som kom över hit från Norge under kriget. En sognepräst — jag tror han hette Gullvaag, for omkring i Värmland och talte om för de okritiska bönderna att de tyske soldaterna hade särskild tånger i sina ränslor att använda då de ryckte naglarna av fångar...» Frisk propaganda får man si — verdig en prest!

«Vi er tilbøyelig til å tro at det aldri vil bli ro omkring dette oppgjøret. Folkesamvittigheten vil ikke hvile før det er foretatt en omvurdering, —» skriver Kongsberg Dagblad redaksjonelt den 9. desember 1948.

Kjøp Deres varer hos de firmaer som averterer

FOLK OG LAND

Karakteristisk

Den måte saka ble administrert på av dommerfullmektig Madsø var et avskrekken- de eksempel på hvordan en slik alvorlig sak i k k e skal behandles, og domsresultatet — svakt underbygget som det var — måtte vel av de fleste anees for urimelig, — skrev Kongsberg Dagblad 6. januar 1949 om en politisk dom mot en kontorsjef på Kongsberg Våpenfabrikk.

Høyesterett forkastet byrettens dom, som ble opphevet. Ved den nye rettsbehandling ble straffen nedsatt. Forsåvidt arbeidet for tyskerne på våpenfabrikken angår skulle mannen iallfall vært frifunnet, da dette arbeid som bekjent ble igangsatt av Administrasjonsrådet, der jo som bekjent bare besto av gode nordmenn... Og som slapp fra »bistanden til fienden» med takk og ære. —

Dame satt alder

(yrkeskv.) ønsker lite eller stort værelse i Oslo.

Bill. mrk. «Haster».

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2
Tlf. 44 36 99

B Ø K E R

mottas til innbinding.

SIG. HAGA
Adr. Lillehammer

Vi må nå ha hus

ellers blir vi kastet på gaten. Er det noen av «F. og L.»s lesere som kan hjelpe oss. — Helst til en skikkelig leilighet. Vi har nå bodd på hybel i 8 år.

Aasmundsens,
Holtegt. 2 B II.
Tlf. 44 87 72 (før kl. 16).

**Britannia
Hotell**

DRAMMEN
Inneh. Hans Eggum

Bøker

På grunn av alderdom er en del bøker og brosjyrer fra NS-tiden tilsalg. Alle årganger av «8. mai» tilsalg for abonnementspris.

Ekspd. anviser.

SØKER

arbeidsinteressert ung dame til kontorarbeid m. v. ved mindre bedrift i Oslo.

Bill. mrk. «Snarest».

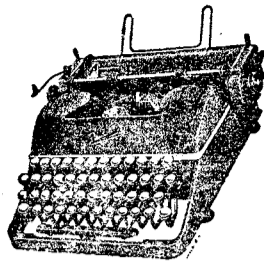
Pålitelig hushjelp

ønskes. Henvendelse

fru Fuhr, Grimstad,
Tlf. nr. 45.

Bondefødt, ungt ektepar ynskjer fast arbeid hjå NS-bonde. — Mannen, tømmerhogst, kona arbeid etter avtale. Har 1 barn. God arbeidshjelp mot gode forhold.

Bill.mrk.: «Gode attestar».

Skrivemaskiner**RHEINMETALL**

Portable m. koffert. 1 års garanti, kr. 538,— netto. Avbetaling innrømmes

SVERRE JACOBSEN
Ilseng.

Terkel**Gode makter**

1ste del

Karl Holters nye roman Er under trykning og sendes til alle som har betalt den. — Jeg mangler ennå ca 200 bestillinger for å få dekket kostnaden. Send din bestilling idag så får du boka mot oppkrav — pris innb. kr. 12.—.

Adr.: Åmot, Modum.

FRA SKIEN

Den 24. oktober — Vidkun Quislings dødsdag — ble der holdt en minnehøytidelighet i Skien. Det er blitt tradisjon med høytideligholdelsen av denne dag, som nå blir viet også minnet om våre falne frontkjempere og andre av våre meningsfeller som døde for sin overbevisnings skyld.

Det var en stemningsfylt og høytidelig stund med tale av reisesekretær Schlytter Henriksen og andre.

Etterpå var det kameratslig samvær, hvor det ble gitt opplysninger om forbundets arbeid og det gav oss troen og håpet om at vår sak — har de beste utsikter til å gi resultat.

En takk til Forbundet for den interesse det viste og det offer det gav ved å sende oss sin reisesekretær.

Deltaker.

Kjøpmenn

Ja, så enkelt er det med RITA, at selv barn taper uten trakt og uten spill og søl.

RITA føres kun i nye tønner à 27,60 og 120 lit. De tjener Dem selv og kunden best ved å føre

RITA i tønner m/ kran.

DEN PRAKTISKE PAKNING SOM IKKE RUSTER.

A.s Desin Tekn. Kjem. Fabrikk, Krokstadelva

Hatet skal fortsette**Dansk episode og norsk Hetz**

Fra den utrettelige hatets forkynner, Dagbladet, henter vi følgende 8-9 53:

«8 venner hørte nazisten.

..En dansk nazist, Viggo J. von Rathlou, var under krigen medlem av nazipartiets storråd og ble etter krigen dømt til to års fengsel for landsskadelig propagandavirksomhet. Nylig benyttet han seg av sin rett som dr. philos. til å be om å få holde forelesninger ved Københavns universitet.

Studenterrådet ved Københavns universitet tilstille konsistorium en protest, hvori det het at foreleserens forhold til de danske universiteter under besettelsen har vært av en sådan art at det bare kan gjøre hans tilbakevenden uønsket. Konsistorium har svart at selv om man ikke anser avholdelsen av disse forelesninger for ønskelige, finner man dog under hensyn til den akademiske lærefrihet ikke å kunne nekte ham retten til å gjeste-forelese.

Forleden talte hr. Rathlou om oldnordiske skjaldekvad. Det var åtte tilhørere fra hans personlige vennekrets — ingen studenter. De hadde samlet seg utenfor lokalet, men holdt seg i ro.

Danskene husker øyensynlig bedre enn vi norske. Her i landet later det ikke til at det å ha vært dømt for landsforræderi kan skade noen lenger.

Vi er ikke tilhengere av denne norske lettsindige prinsipp-løsheten.»

Så vet vi hva vi fortsatt har å vente fra den kanten — det stadige drypp av gift i åpne sår. Og enda er det noen som sier, at vi skal glemme!

LITT AV HVERT

..Ser av bladet idag at det på grunn av underernæring må slutte å komme hver uke, skriver «Ol-Paalsa Trønder» til oss. — Det er sørgelig at en så stor del av NS og venner ikke gidder å ofre såpass at vårt skarpeste våpen mot uretten og talerøret for vår sak kan leve helt sorgløst økonomisk sett. Det er stor skam at mange som har bra råd ikke støtter mere opp! Kan vi nå lenger se på at gode menn strever så hardt for å holde liv i bladet, og det uten skikkelig betaling for arbeidet? Tenk om der ikke var en vennlig og myndig røst i «ørkenen»! Nå må vi manne oss opp og ta et kraftig skipertak! La f. eks. oss trøndere komme, og som vanlig komme godt! Jeg sender igjen noen kroner for endel ab. på bladet, og håper snart å få det igjen hver mandag.

..De politikere. som deltok i Kringkastings politiske diskusjonsprogrammer fikk hver 150 kroner for sine oratoriske ytelser. Kommunistenes representant Løvlien leverte de 150 kronene til «Friheten»s driftsfond. Hva de øvrige gjorde med pengene vites ikke.

INDUSTRILOKALE

ca. 100 kvadratmeter søkes. Henvendelse telefon 55 76 56.

REVISOR

til å foreta tallmessig og kritisk revisjon av Forbundets og Folk og Lands regnskaper ansettes straks. Skriftlig henv. til Forbundets sekretariat (revisjonsutvalget, Kierschows gt. 5, Oslo, innen 15. ds.

HU...ESTYRERINNE

Finnes det en solid bondep., flink i matlagning, som vil bytte kontorkrakken med en selvstendig post på en trivelig gård.

Bill. mrk. «Mulige modige må melde seg».

Bilistene som kom kjørende langs landevegen til Wellington på New Zealand ble høylig forbauset da de ble hilset med kraftige hurrarop fra 2000 skalebarn som hadde tatt oppstilling langs veien. Enkelte så forbauset at de stanset og spurte hvorfor de ble all hyllesten til del. Svaret var temmelig overraskende: Det var trening til dronning Elizabeths besøk i Wellington. Bare nå ikke barna blir hese.

Før i tida var det og ting man ikke kunne snakke om. Nå derimot snakker man ikke om annet.

De første 40 år av livet gir oss teksten, de neste 30 år kommentarene. (Shopenhauer.)

U R

I vekkerur, stueur og kaminur fører jeg det beste som kan oppdrives, nemlig

— Junghans**VEKKERUR**

fra kr. 19.— til kr. 32.—.

REISEVEKKER

i skinnetui til kr. 54.—
Fin julepresent.

KAMINUR (bordur)

fra kr. 179.— til kr. 331.—

STUEUR

fra kr. 182.— til kr. 280.—

ARMBÅNDSUR

kommer ennu meget uregelmessig, men jeg fører alle de kjente merker — Omega, Tissot, Longines, Cyma, Certina, Revue etc.

Skriv til meg og oppgi prisklasse De ønsker i ur, og jeg skal ta ut ett som De skal bli tilfreds med.

Dette er en tillidssak men lesere av denne avisen kan være sikker på reell behandling.

R. Gjessing

Urmaker
DRAMMEN

Trygve Engen:**Jeg er ingen landsviker**

Krøniken om førkrigstidens, krigstidens og etterkrigstidens hendinger, slik vi så dem.

Eget forlag, *Straumholmen*.

Pris hf. kr. 11.—. I bokh, i F. og L.s eksp. eller direkte fra forfatteren.

Waldschmidt er fri —

(Forts. fra side 1.)

Preussische Akademie der Künste. Han fikk store kunstneriske oppdrag, og hadde blant annet hele den kunstneriske utsmykning av «Europa», verdens største passasjerskip for 20—25 år siden. Blant de utallige historier om mannen må nevnes, at da han og «Europa»s andre skapere skulle hyldes med store mottagelsesfestligheter i 57. etasje i en skyskraper i New York, så han i ventetiden sitt snitt til å stikke av, og balanserte rundt hele skyskraperen utvendig på en tynn kant på en fots bredde. Hans hustru besvimte da han tilslutt dukket opp i vinduet i mottagelseshallen og halve Amerika ble i radiomikrofonene delaktig i trollmannens meritter.

Da så tyskerne kom til Norge i 1940, fikk Waldschmidt en vanskelig stilling. Han reagerte sterkt på Terboven og enkelte av hans menn, og sendte en rekke med innberetninger og klager på dem nedover til Tyskland. Müller-Franken fikk han utvist som følge av dennes manipulasjoner i Kringkasting og Norapress. Han reddet Vigelandsanlegget fra et påtenkt skummelt attack — som hadde Goebbels' og Terbovens velsigelse — ved å skrive sin oppsiktsvekkende artikkel om stormesteren Gustav Vigeland i «Ragnarok» — en artikkel av Tysklands største billedhugger, gjengitt i det meste av den norske presse og som satte en endelig bom for de skumle planer. Dette er en hel historie for seg. Over alt hvor han kunne hjalp han nordmenn i nød. Også jøssinger. Da han vesentlig hadde medvirket til å få ut av fangenskap Hans Cappelens far — sammen med Wright eller en like sinnet — gikk den samme Hans Cappelens hen og opptrådte mot sin fars hjelper slik som Cappelens nærmere har beskrevet i sin bok.

Det skjedde så mye under okkupasjonen, det er så meget som ennå ikke er kommet fram. Og det var så mange som Arnold Waldschmidt uegennyttig gikk inn for. Vel måtte mange av dem lide for di de satte seg ut over kri-

gens og okkupasjonens lover, og Waldschmidt syntés vel at enkelte fortjente det som opptrådte dumt eller feigt. Men hans gode hjerte tok gjerne overhånd likevel, det var så mange som nød godt av varmen i hans sinn, av hans forståelse av andres frihetstrang. Etter en rekke petisjoner fikk han Arnulf Øverlands sak tatt opp for en spesiell domstol i Berlin. Med sine siste 12 sigarer som gave og sammen med en mossing trengte han seg i januar 1945 gjennom alle stoppende vakter i Sachsenhausen for å hilste på og få ut Øverland, Selvaag og Hoff. En av dem fikk han ut, og han arbeidet til det siste for de andre — og mange flere.

I Norge forsket Waldschmidt tang og tare, han hadde en kulsviertro på deres magiske og livgivende kraft i den menneskelige ernæring — og han fortsatte med sine forskninger på Rügen etter at han var blitt utvist fra Norge sommeren 44. Der ble han tatt av russerne og slept med til fangenskap i Sovjetsamveldet.

Og så kom Norges — det tapre lille lands — takk til sin venn. Sine siste eiendeler i Tyskland hadde han — etter at hans 2 atelierer og hans hjem var blitt bombet i Berlin — sendt opp med en båt til en venn i Norge, 60 kasser med gamle kobberstikk, familieportretter, kjære og tildels meget verdifulle ting, tegninger av vennen Olaf Gulbrandson, gamle møbler, kunstneriske arbeider tildelt Waldschmidt fra venner og elever. 30 av kassene sendte den nye bitre fylkesmann i Østfold ned til auksjonering ved «Direktoratet for fiendtlig formue» — i strid med folkerettens klare bestemmelse om privateiendom. Nu ligger Waldschmidts gamle familieeiendeler og tresnitt spredt ut over hele Moss. De andre kassene brant opp under lagring, en del ble plyndret i Malakoff fangeleir. Også på Portør ble det auksjon, de som vil lese om den kan bare slå opp «Morgenposten» for august 1945, hvor en helside forteller om den celebre begivenhet hvor fiskere og societeter som Harald Grieg og Sejersted Bødtker med sine fruer ses avbildet idet de får slått til seg Waldschmidts malerier, hans gamle skips-

bøker, sekstanter, rednings-skøyten, motorbåten og alt rare han gjennom et langt liv hadde samlet om seg. Et pelsfirma i Skippergaten gjorde bildet fullstendig ved å underslå fru Waldschmidts gamle pelskåpe som det hadde til oppbevaring. Advokat Paulsen som ordnet med «fiendtlig formue» nektet enhver opplysning om hva som var solgt og hvem det var solgt til. Herrene har gjort seg fortjent til et verdig ettermæle.

I Russland ble Waldschmidt etter forlydende satt til å hugge ut en veldig granitt-inngangsportale til en fangeleir. Russerne liker å holde på dyktige folk, og Waldschmidt fikk aldri rede på hvorfor han satt i fangenskap. Han hadde sogar tidligere hatt en viss respekt for Lenin og det kompromissløse ved enkelte sider av det nye i øst. Norske venner forsøkte å hjelpe den nu 81-årige kunstner. Johan Vogt hjalp med petisjoner gjennom den russiske ambassade i Oslo. Vi ble lovet hjelp av Ilja Ehrenburg da han ifjor vår deltok i verdensbakteriekongressen på Hotell Viking — Ehrenburg mente det var ikke mulig at en mann som overhodet ikke hadde oppholdt seg i Russland under krigen ennå satt fast der borte. Men Waldschmidt kom ikke tilbake. Hans tapre hustru — også maler og billedhugger — kjempet en årelang kamp for ham, først i østsonen, senere i Stuttgart. Og så kom telegrammet 8. oktober 1953 etter 8½ års fangenskap: Ich bin ein freier Mann.

En fri mann — noe annet har vel Arnold Waldschmidt aldri vært, selv i det verste fangenskap.

Dypt beveget sender norske kamerater sin hilsen til ham på heimferden.

FOLK OG LAND viser seg å være et godt annonseorgan. Annonnene selger!

FOLK OG LAND

Utkommer i Oslo

Redaksjon: Postboks 1407, Oslo
Telefon 55 76 56

Ekspedisjon: Kierschowsgt. 5,
Oslo — Telefon 37 76 96

Løssalgpris: 40 øre

Bruk postgironr. 16450

Sambandstrykkeriet A/S — Oslo

Frankrike — Europas syke mann

En diagnose av sakkyndige

Den engelske kjenner av den fjerde republikk, Paul Johnson, har i en rekke artikler i «New Statesman» foretatt en analyse av Frankrikes økonomiske stilling. Han mener at den er i en slik forfatning at det må en revolusjon til for å bringe den i orden. Ganske visst er det, sier han, skjedd mange fremskritt siden krigen, men man har begått den avgjørende feil, at man praktisk talt ikke har investert noe i jordbruket. Det er ferre traktorer i Frankrike enn i Danmark, likeledes ferre stasjoner for insiminasjon, og skjønt jordbruket fremdeles er landets viktigste næringsveg, bruker staten ferre penger til utbredelse av kjennskapet til nye dyrkningsmetoder enn et tilbakeleggende og forarmet land som Hellas.

Selvom Frankrike har Europas beste jord, selvom landet, hvis det ble oppdyrket, ikke bare kunne brødføde seg selv men også England, er det på grunn av forældende produksjonsmetoder nødsaget til å innføre store mengder av mat, noe som har katastrofale følger for handelsbalansen. Det er som om bøndene har mistet troen på fremtiden. De gjør påfallende lite for å vedlikeholde sine gårder, de forbruker selv en sjettedel av sine produkter, betydelig mere enn andre vesteuropeiske jordbrukere, og spareskillingene graver de ned eller anbringer dem i utenlandske verdipapirer. Siden krigen er det foregått en veritabel utvandring fra landdistriktene til byene og det er landsbyer som i løpet av de siste otte år har mistet halvdalen av sine innbyggere. Til gjengjeld er middelstanden i byene vokset som aldri før. Antallet av handelsmenn er etter hva Pinay har opplyst steget med 600 000 sammenlignet med 1939 og i forhold til innbyggerantallet har Frankrike flere butikker enn noe annet land i verden, nemlig en for hver 32 innbyggere mot en for hver 68 i England. For nasjonen som helhet er forbruket ikke øket i de siste fire år, ikke desto mindre er

det flere franskmenn enn tidligere som lever på et «borgerlig» nivå. Hver femte familie har såledesushjelp mot hver syvende i 1949.

Middelstandens vekst er skjedd på bekostning av de produktive lag og den del av nasjonalinntekten som utbetales i form av lønninger har gjennom et lengere tidsrum vist en fallende tendens i forhold til den del som stammer fra profitt. Lønsmottagerne får således en stadig mindre del av kaken. Hertil kommer at de franske forretningsmenn synes å ha mistet den konkurransementalitet som er den drivende kraft i de land hvor det private initiativ råder i det økonomiske system. Paul Johnson bruker det treffende bilde, at de seiler i kanvoj, hvor det som bekjent er det langsomste skip som bestemmer farten. Men denne tingenes tilstand synes langsomt og sikkert å underminere grunnlaget for deres virksomhet. Flertallet av dem er ikke ledere, men parasitter.

Menneskejakten —

(Forts. fra side 1)

gynt igjen etter pakkeaksjonens slutt. Samtidig fortelles det om nye protestaksjoner i Rostock og Fürstenberg. Arbeiderne opptrer truende overfor de aktivister som påny går i spissen for ytterligere normforhøyelser.

Mens Wollweber arresterer og Hilde Benjamin dømmer på løpende bånd sysler kommunisthøvdingen Ulbricht med sin plan om å skape en «arbeidernes kjerntropp» på 150—200 tusen mann av pålitelige kommunister og motorisert folkepolitil, som skal ligge klar til å gripe inn ved uroligheter. Det heter at spesialtroppene skal rekrutteres blant ungdom i lømmelalderen, men spørsmålet er hvor pålitelige de kan bli i betraktning av at «alle i Østsonen vet hva alle tenker».